

PRIVAT LEKTIEHJÆLP KASTER SIN SKYGGE OVER DANMARK

Privat lektiehjælp er en kæmpe skyggeindustri i Asien, men nu udfordrer skyggeundervisningen også det etablerede uddannelsessystem i Danmark. Er der grund til bekymring?

Af SØREN CHRISTENSEN OG JAKOB WILLIAMS ØRBERG

I de seneste år har danske medier jævnligt bragt historier om den voksende udbredelse af privat lektiehjælp blandt danske skole- og gymnasieelever. For nylig kunne en af de førende udbydere på området, det svenske baserede MyAcademy, fortælle, at de på bare et år havde forøget antallet af kunder med 60 procent. Det er ikke en udvikling, der er blevet mødt med begejstring hverken af skolefolk eller forældreorganisationer. Mette With Hagensen, formand for forældreorganisationen Skole og Forældre, advarede allerede sidste år om, at 'vi nærmer os koreanske tilstande, hvor man først går i skole, og så går man til lektiehjælp.'

Det er et globalt fænomen, der har meldt sin ankomst i Danmark. Og som udtrykket 'koreanske tilstande' antyder, er det et fænomen, der frem for alt er udbredt i Asien. I forskningen går dette felt under navnet 'shadow education' – eller på dansk skyggeundervisning. Som Mark Bray, den førende internationale kapacitet på området, påpeger, er

denne metafor rammende i flere henseender. Den private undervisningssektor 'skygger' det formelle uddannelsessystem. Den følger og tilpasser sig uddannelsessystemet med henblik på at gøre elever bedre til at opfylde de krav, det stiller – ikke mindst eksamenskrav. Derudover er sektoren karakteriseret ved at henligge i skygge. Som forskningsfelt er den stadig underbelyst, og også politisk er den i påfaldende grad ureguleret. De fleste regerings holdning er, at privatundervisning netop er en privatsag, som stort set kan overlades til markedsmekanismene.

Hvorfor er denne udvikling problematisk? Det er den, fordi skyggeundervisning ikke kan reduceres til et spørgsmål om individuelle uddannelsesvalg. Fra H.C. Andersens eventyr *Skyggen* ved vi, at en skygge kan vokse sig stærk og blive til en dobbeltgænger, der truer sin tidligere herre. I samfund, hvor privatundervisning bliver meget udbredt, bliver skygge-industrien netop en sådan dobbeltgænger, som det 'officielle' uddannelsessystem på én gang er afhængig af og trues af. Der er f.eks. næppe tvivl om, at udbredelsen af individualiseret privatundervisning gør

det lettere for Singapore og andre østasiatiske stater at opretholde klassestørrelser på over 40 elever. I den forstand er de østasiatiske staters evne til at producere imponerende uddannelsesresultater med beskedne offentlige budgetter hemmeligt afhængig af skyggeindustriens tjenester.

Skyggeundervisning er ikke kun udbredt i Sydkorea, men også i f.eks. Singapore, der er internationalt berømt for sit skolesystem. I OECD's og andres lovprisninger af Singapores skoler nævnes det imidlertid sjældent, at privatundervisning er en milliardindustri, hvis betydning er så stor, at lokale uddannelsesforskere joker med, at det snarere er privatunderviserne end lærerne, der burde hyldes, når Singapores PISA-resultater offentliggøres.

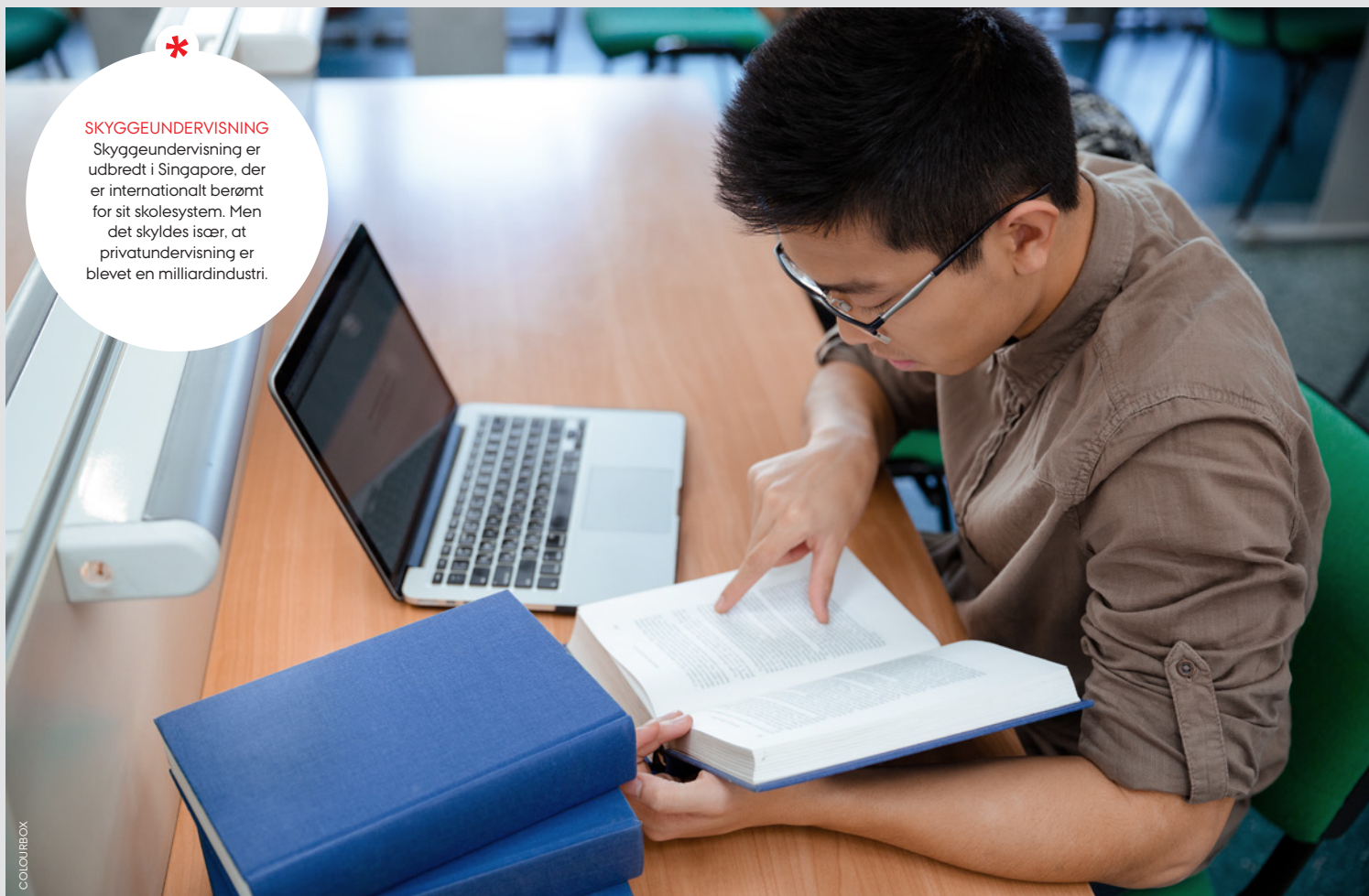
I Indien har privatundervisning også stor og voksende betydning. De berømte ingeniøruniversiteter, Indian Institutes of Technology (IITs), som blev oprettet efter uafhængigheden for at løfte Indien op blandt de udviklede lande, er i dag uopnåelige drømmemål, hvor op mod 1,5 millioner unge ansøgere hvert år konkurrerer om kun 9.000 studiepladser. Alligevel er IIT-professorerne utilfredse med ingeniørrekrutterne. De er ikke nødvendigvis interesserede i ingeniørfaget, men frem for alt eksperter i optagesprøver, og for manges vedkommende har de forberedt sig målrettet på IIT-eksamen siden de ældste klasser i grundskolen. Mange går endda i særlige IIT-forberedelseskoler i stedet for på gymnasiet. Ekstra undervisning uden for skolen af tutorer, der læser op til eksamen med de studerende mod betaling, hele akademier, der forbereder ingeniøraspiranter på adgangseksamener, er alt sammen del af en voksende global industri, der udbyder privat supplerende undervisning parallelt med det egentlige uddannelsessystem.

Som det også er tilfældet i H.C. Andersens eventyr, må man imidlertid betale en pris for at få en skygge til at gøre sig tjenester. Hvad der i et snævert økonomisk perspektiv kan tage sig ud som en rationel betragtning fra statens side, er ikke nødvendigvis rationelt i et bredere samfundsmæssigt perspektiv. Skyggeundervisning øger ikke nødvendigvis social ulighed. I sammenhænge, hvor den sigter på børn, der ellers bliver ladet i stikken i skolens undervisning, kan den måske endda være lighedsskabende. Men i samfund hvor skyggeundervisning har nået en vis udbredelse, bliver dens logik uundgåeligt konkurrenceorienteret. Jo flere der modtager skyggeundervisning, jo flere bliver også nødt til at gøre det for at fastholde deres position i kampen om diplomer, grader og jobs.

SKYGGEUNDERVISNING

Skyggeundervisning er udbredt i Singapore, der er internationalt berømt for sit skolesystem. Men det skyldes især, at privatundervisning er blevet en milliardindustri.

COLOURBOX

I Asien omtales denne selvforstærkende logik ofte som et 'våbenkapløb' mellem forældre. For at forbedre eller bare fastholde deres børns position i uddannelseskurrencen bliver forældrene nødt til at anskaffe sig stadig mere avancerede 'våben' (f.eks. kurser i 'kreativ tænkning'). Mere avancerede våben er også dyrere våben, og dermed får skyggeindustrien den sociale ulighed, der allerede plager det formelle uddannelsessystem, til at eskalere dramatisk. Parallelt hermed foregår der et andet 'våbenkapløb' mellem aktører i det formelle uddannelsessystem og store aktører på markedet for supplerende undervisning. De private aktører træner målrettede eleverne til universiteternes adgangsprøver, men eleverne udvikler ikke de kompetencer, prøverne har til formål at måle. Det kaster universiteterne ud i et frustreret forsøg på at forbedre deres eksamener, så de får fat i de dygtigste og mest engagerede elever og ikke blot de mest 'veltrænede'. I begge disse våbenkapløb er der tale om enorme private uddannelsesinvesteringer, som måske nok letter det finansielle pres på staten, men som ikke er koordineret med nationale uddannelsespolitiske formål og visioner.

Så for at vende tilbage til udgangspunktet: er vi i Danmark på vej mod 'koreanske tilstande'? Nej, ikke umiddelbart. Ingen af de ovennævnte våbenkapløb har endnu fået tag i det danske uddannelsessystem. Alligevel bør vi ikke bagatellisere fænomenet. Skyggeundervisning næres i høj grad af mistillid til skolen og vokser typisk i reformtider, hvor skolen er omgivet af uvished og frustration. I den forstand fisker den stadig beskedne danske skyggeindustri for tiden i rørte vand. Det er derfor ikke underligt, at Niclas Kany fra MentorDanmark, der blev stiftet under lærer-lockouten, begrundet sin egen succes med folkeskolereformen. Der er så meget desto mere grund til at være opmærksom på, at mistillid til skolen har tendens til at være selvforstærkende. Jo mere mistillid, jo mere skyggeundervisning – og jo mere skyggeundervisning, jo mindre relevant bliver den skole, man i modsætning til skyggeundervisningen ikke selv betaler for. I Korea findes der efter sigende særlige puder, som eleverne bruger til at sove i klassen, så de kan være friske til skyggeundervisningen om aftenen. Alene af den grund skulle vi nødigt have 'koreanske tilstande' i de danske klasseværelser. ■

→ LÆS MERE:

Bray, M. and C. R. Lykins (2012) Shadow education: Private supplementary tutoring and its implications for policy makers in Asia. Manila: Asian Development Bank.

JACOB WILLIAMS ØRBERG

Antropolog og ph.d. studerende ved DPU, Aarhus Universitet. Hans ph.d.-projekt handler om indiske ingeniørstuderende og deres rolle i Indiens forsøg på at blive en videnøkonomisk stormagt.

SØREN CHRISTENSEN

Idéhistoriker og lektor ved DPU, Aarhus Universitet. Hans primære forskningsområde er uddannelsespolitik og uddannelsesreformer i Singapore og Østasien.